

Historie nás učí chápat souvislosti

S Jiřím Hoskovcem o historii, knihách a spolupráci

Co ovlivnilo vaši volbu stát se psychologem?

Když mi bylo asi patnáct, vzbudila můj zájem o psychologii zejména americká práce profesora S. Stansfelda Sargenta „Základy psychologie – Základní učení velkých psychologů“, která vyšla česky v překladu J. Součka v Praze v roce 1947. Prostudoval jsem si ji brzy po jejím vydání. Velmi mě v ní zaujaly mj. bohaté životopisné poznámky typu „Kdo je kdo ve světové psychologii“.

Jste znám jako psycholog s širokým spektrem odborných zájmů. Můžete stručně shrnout, čemu jste se během své dosažité profesionální dráhy věnoval?

Jednou mě vylekal kolega doc. M. Břichcín, když prohlásil, že mám sedm odborných zájmů. Měl ale pravdu. Léta jsem se společně s doc. J. Štikarem výzkumně zabýval problematikou psychologie inženýrské a dopravní, snažili jsme se také tyto vědní obory systematicky zpracovat. V osmdesátých letech jsme např. ve spolupráci s dr. M. Strížencem z Bratislavy vydali učebnici inženýrské psychologie a v devadesátých letech pak učebnici dopravní psychologie. Nyní zpracováváme v širším týmu systematicky poznatky z oboru psychologie práce a organizace. Výzkumem efektivit simulátorů, vyvinutých pro rozvoj dovedností, jsem se intenzivně zabýval v Praze, Vídni a v Berlíně, výzkumem aplikačních možností hypnosugesce v Praze i na Stanfordské univerzitě v Kalifornii, výzkumem demokratických způsobů výuky ve spolupráci s Univerzitou v Zürichu. Již dlouho provádím také průzkumy historie psychologie v Praze, Rakousku, Německu a v USA.

Již mnoho let přednášíte na Filozofické fakultě Karlovy univerzity dějiny psychologie. Jaké jsou vaše zkušenosti s tzv. „lokálními dějinami“?

Historie psychologie nás učí chápat souvislosti ve vývoji psychologických pojmů, teorií a metod. Ukazuje nám ale také závislost vývoje psychologie na společenských podmínkách v dané lokalitě. Jsou období bohatá, ideově otevřená, související s rozvojem jiných věd. U nás jde např. o léta dvacátá a třicátá s rozmachem psychotechniky. Jsou však i období chudá, stagnující pod vlivem předpisujících ideologie. Teprve od roku 1990

Jiří Hoskovec (1933)

Historik psychologie, orientovaný na obecnou i aplikovanou psychologii, rozvíjí mezinárodní a interdisciplinární spolupráci. Je profesorem na katedře psychologie FF UK v Praze.

bylo u nás možno systematicky a nepředpojatě přednášet a publikovat o tak významných směrech, jako jsou behaviorismus, gestaltismus, humanistická a transpersonální psychologie.

Nedávno jste společně s J. Brožkem vydal knihu *Psychological Ideas and Society*. Můžete ji stručně představit našim čtenářům?

Tato publikace je zaměřena na psychologické myšlení a jeho vztahy k problémům společnosti. Uvádí myšlenky významných osobností české národnosti, které studovaly nebo učily na Karlově univerzitě od 14. století dodnes. Vybrané stati jsou zaměřeny na otázky národní a charakterové, na otázky mravní, na výchovu a na to, co v českém psychologickém myšlení směřuje k demokracii. Vedoucím motivem tohoto souboru různých psychologických studií je humanismus. Monografie vyšla k 650. výročí Karlovy univerzity.

Domníváte se, že do budoucna poroste vliv psychologie na celospolečenské procesy?

Myslím, že postupně poroste; hodně očekávám například od politické psychologie.

Psychologie v oblasti politiky by měla mít určitou poradní funkci. V tomto smyslu má politicko-psychologický přístup dvě závažné přednosti. První přednost vychází z přesnějšího, nezaujatého psychologického poznání jednajícího partnera, neboť správné psychologické porozumění jeho povaze, eventuálně i pochopení jeho podvědomých reakcí, je podstatným předpokladem pro psychologicky správné politické jednání. Z této přednosti může plynout i další zisk: správné psychologické porozumění partnerovi. Vnitřní dialog s jeho politickými názory může totiž vést k lepšímu porozumění vlastní politické pozici. Důsledkem porozumění politice ostatních mohou vzniknout realističtější politická stanoviska, která mohou vést k tvořivé politické atmosféře spolupráce, k neutralizaci politického napětí i k produktivnějšímu řešení politických problémů.

Na univerzitě se mj. zaměřujete na prohlubování mezinárodní spolupráce. Domníváte se, že čeští psychologové a studenti psychologie dostatečně využívají možností, které dnes existují?

V současnosti je naprosto nutné rozvíjet spolupráci, mj. v ekonomické psychologii. Učitelé by se mohli i více podílet na spolupráci se zahraničními kolegy, na grantech výzkumně, na odborné literatuře spoluautorsky, při vydávání mezinárodních časopisů spouledatorsky. Studenti by mohli v posledním roce studia nebo v doktorandském studiu více využívat zkušeností zahraničních profesorů a vědců. Stále se nabízejí univerzitní stáže v nejrůznějších zemích. Důkladná jazyková příprava, která je nezbytným předpokladem, bohužel často chybí.

Vaše publikace zná bezpochyby každý, kdo se u nás o psychologii zajímá. Připravujete v současnosti nějakou novou knihu?

V těchto dnech dokončuji s dcerou Simonou knihu o psychologii hypnózy a sugesce, která je přepracováním a rozšířením dřívějších textů, vydaných mnou v roce 1970. Prostudovali jsme nejlepší vědeckou literaturu za sedmdesátá až devadesátá léta a provedli sběr výzkumného a dokumentačního materiálu. Tato kniha má přispět k poznání podvědomí. Má vyjít v roce 1998 v nakladatelství Portál.

red